АНОТАЦІЯ

Лантух К.О. **Бюджетне фінансування соціальних функцій держави в Україні.** – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії (PhD) в галузі знань 07 «Управління та адміністрування» за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування». – Університет державної фіскальної служби України, Ірпінь, 2021.

У дисертації поглиблено теоретико-методичні засади та розроблено науково-практичні рекомендації щодо удосконалення механізму бюджетного фінансування соціальних функцій держави.

У межах дослідження теоретичних засад бюджетного фінансування соціальних функцій держави розглянуто ґенезу концепції соціальної держави як основи формування поняття «соціальна функція держави», обґрунтовано сутність поняття «бюджетне фінансування соціальних функцій держави», встановлено форми та методи бюджетного фінансування соціальних функцій держави, проведено порівняльну характеристику моделей фінансування соціальних функцій держави. Виокремлено хронологію теоретичних підходів до розкриття змісту та сутності соціальної держави. Проаналізовано підходи вітчизняних та іноземних науковців до трактування сутності даної категорії, у результаті чого надано авторське трактування поняття «соціальна держава». Обґрунтовано сутність поняття «бюджетне фінансування соціальних функцій держави», встановлено форми бюджетного фінансування соціального захисту та соціального забезпечення, освіти, охорони здоров'я, духовного та фізичного розвитку, а також запропоновано ознаки їх класифікації, визначено методи бюджетного фінансування соціальних функцій держави та на основі досвіду ЄС виявлено метод, який доцільно використовувати в Україні. Проведено порівняльну характеристику нордичної, англосаксонської, континентальної та південноєвропейської моделей фінансування соціальних функцій держави на основі дослідження специфіки країн, які в них входять, а саме: за рівнем ВВП на душу населення,

рівнем податкових надходжень у розрахунку на одну особу, кількістю населення, особливістю фінансування соціального захисту та соціального забезпечення, охорони здоров'я, освіти, духовного та фізичного розвитку, а також заходами подолання соціальних дисбалансів в умовах пандемії коронавірусу. Удосконалено переваги та недоліки нордичної, англосаксонської, континентальної та південноєвропейської моделей фінансування соціальних функцій держави у контексті використання в Україні.

Досліджено сучасний стан бюджетного фінансування соціальних функцій держави в Україні на основі аналізу трансформації бюджетного фінансування видатків на соціальний захист та соціальне забезпечення, моніторингу використання бюджетних коштів на фінансування освіти, дослідження практики фінансування бюджетних видатків на охорону здоров'я та аналізу фінансування видатків бюджету на духовний та фізичний розвиток. Дослідження проведено на основі порівняння бюджетних видатків за функціональною класифікацією в Україні, Франції, Польщі, Німеччині, Італії та Іспанії, оцінки абсолютних та відносних показників витрачання бюджетних коштів в Україні у розрахунку на одного споживача бюджетних коштів за соціальними функціями, критеріїв ефективності реалізації соціальних функцій держави в Україні, у тому числі щодо виконання цілей сталого розвитку. Розраховано інтегральні показники ефективності реалізації функцій держави у сфері соціального захисту та соціального забезпечення, освіти, охорони здоров'я, духовного та фізичного розвитку за відповідними завданнями цілей сталого розвитку, а також показники ефективності витрачання бюджетних коштів на їх реалізацію. У результаті цього виокремлено проблеми реалізації функцій держави в Україні у сфері соціального захисту та соціального забезпечення, освіти, охорони здоров'я, духовного та фізичного розвитку. Проведений аналіз дозволив надати пропозиції, настанови, поради та вказівки, які полягають у пріоритизації бюджетного фінансування окремих складових соціальних функцій та

переданні інших з них на реалізацію державно-приватному партнерству, що сприятиме підвищенню ефективності реалізації соціальних функцій держави та забезпечення досягнення цілей сталого розвитку в Україні.

У ході розкриття перспектив бюджетного фінансування соціальних функцій держави в Україні обґрунтовано роль міжбюджетного перерозподілу у фінансуванні соціальних функцій держави, розроблено модель визначення обсягів бюджетного фінансування соціальних функцій держави на середньострокову перспективу, запропоновано підхід до удосконалення інституційного забезпечення реалізації соціальних функцій держави в Україні.

Встановлено, що в Україні відзначається зміна парадигми сприйняття значення держави з монополістичної до сервісної, що проявляється у наближенні процесу реалізації соціальних функцій до споживача. Обґрунтовано важливість міжбюджетного перерозподілу у фінансуванні соціальних функцій держави як механізму забезпечення реалізації завдань держави, виконання яких покладено на органи місцевого самоврядування, що сприяє гарантуванню своєчасного та справедливого розподілу бюджетних послуг між їх споживачами в межах усіх адміністративно-територіальних одиниць. Надано комплекс аргументів щодо посилення ролі міжбюджетних трансфертів у реалізації соціальних функцій держави та підвищення їх якості.

Удосконалено методичний підхід до визначення обсягу бюджетного фінансування за соціальними функціями держави, що ґрунтується на побудові динамічної моделі для часток Зведеного бюджету України у розрахунку на одного споживача бюджетних послуг щодо освіти, охорони здоров'я, духовного та фізичного розвитку, соціального захисту та соціального забезпечення, а також аналізу часових рядів щодо кількості споживачів та обсягу бюджетних видатків, використання якого дозволяє встановити оптимальний розподіл бюджетних коштів для максимізації показника ВВП на душу населення. За результатами аналізу на основі математичної моделі розраховано, відповідно до ряду динаміки, прогнозні

показники моделі, очікувані частки видатків зведеного бюджету у розрахунку на одного споживача за соціальними функціями держави на 2024 рік. Доведено, що попри нормовану частку видатків бюджетних коштів у розрахунку на споживача, розподіл видатків між соціальними функціями держави у номінальному та відсотковому вираженні змінюватиметься у залежності від очікуваної кількості споживачів бюджетних послуг у сфері освіти, охорони здоров'я, духовного та фізичного розвитку, а також соціального захисту та соціального забезпечення. Запропоновано оптимальні частки видатків на одного споживача бюджетних послуг за соціальними функціями держави, які дозволять збільшити показника ВВП у розрахунку на одну особу у порівнянні з прогнозним рівнем за незмінних умов у структурі видатків на соціальні функції держави в Україні.

Доведено перспективність прийняття закону «Про соціальне підприємництво» як напряму удосконалення інституційного забезпечення реалізації соціальних функцій держави в Україні. Запропоновано науковий підхід до надання гарантованих державою соціальних послуг в Україні, що полягає у перегляді структури видатків на соціальні функції держави та механізмів формування дохідної частини для їх забезпечення з метою запровадження концепції безумовного базового доходу, впровадження якої сприятиме подоланню фрагментації та розриву у бюджетному фінансуванні гарантованих державою соціальних послуг населенню.

Розраховано рівень розриву між рівнем прожиткового мінімуму та ВВП у розрахунку на одну особу, який уможливлює впровадження концепції. У результаті прогнозування очікуваного рівня прожиткового мінімуму та ВВП у розрахунку на одну особу обґрунтовано оптимальний час для початку впровадження концепції безумовного базового доходу в Україні.

Ключові слова: безумовний базовий дохід, бюджетне фінансування, соціальні функції держави, видатки державного бюджету, фінансове забезпечення, освіта, охорона здоров'я, соціальний захист і соціальне забезпечення, духовний та фізичний розвиток.

ANNOTATION

Lantukh K.O. **Budget financing of social functions of the state in Ukraine. –** Qualifying scientific work on the rights of the manuscript.

Dissertation for the degree of Doctor of Philosophy (PhD) in the field of knowledge 07 "Management and Administration", specialty 072 «Finance, Banking and Insurance». – University of the State Fiscal Service of Ukraine, Irpin, 2021.

The dissertation deepens the theoretical and methodological principles and develops scientific and practical recommendations for improving the mechanism of budget financing of social functions of the state.

Within the research of theoretical bases of budgetary financing of social functions of the state state the genesis of the welfare state concept as base of «state social function» concept formation is investigated, the essence of the «budget financing of social functions of the state» is substantiated, the forms and methods of budget financing of social functions of the state are established, the comparative characteristic of state social functions financing models of the is carried out. The chronology of theoretical approaches to the disclosure of the content and essence of the welfare state is highlighted. The approaches of domestic and foreign scholars to the interpretation of the essence of the category are analyzed, as a result of which the author's interpretation of the concept of «welfare state» is given. The essence of the budget financing of social functions of the state concept is substantiated, the forms of budget financing of social protection and social security, education, health care, spiritual and physical development are established, classification features for them are offered, budget financing methods of state social functions are defined and on the basis of the EU experience the method which is expedient to use in Ukraine is revealed. A comparative description of the Nordic, Anglo-Saxon, continental and Southern European models of financing the social functions of the state based on a study of the specifics of their member states is carried out, namely: GDP per capita, tax revenue per capita, population, features of financing social protection and social security, health care, education, spiritual

and physical development, as well as measures to overcome social imbalances in the context of the coronavirus pandemic. The advantages and disadvantages of Nordic, Anglo-Saxon, Continental and Southern European models of financing the social functions of the state in the context of use in Ukraine have been improved.

The current plight of budget financing of state social functions in Ukraine is studied on the basis of analysis the transformation of financing budget expenditures on social protection and social security, monitoring the use of budget funds for education financing, study the practice of financing budget expenditures on health care, and analysis the financing budget expenditures for spiritual and physical development. The study is based on a comparison of budget expenditures by functional classification in Ukraine, France, Poland, Germany, Italy and Spain, assessment of absolute and relative indicators of budget spending in Ukraine per consumer by social functions, criteria for effective implementation of social functions in Ukraine, including meeting the Sustainable Development Goals. Integral indicators of efficiency of state functions realization in the field of social protection and social security, education, health care, spiritual and physical development on the corresponding tasks of the Sustainable Development Goals, and also indicators of efficiency of government spending for their realization are calculated. As a result, the problems of implementation state functions of Ukraine in the field of social protection and social security, education, health care, spiritual and physical development are highlighted. The analysis allowed to provide proposals, guidelines, advice and guidance, which are to prioritize budget funding for certain components of social functions and transfer others to public-private partnership, which will help increase the efficiency of the implementation of social functions of the state and ensure the achievement of the Sustainable Development Goals in Ukraine.

In the course of revealing the prospects of budget financing of social functions of the state in Ukraine the role of interbudgetary redistribution in financing of social functions of the state is substantiated, a model for determining the amount of budget financing of state social functions in the medium term was

developed, the approach to improve the institutional support for realization of social functions of the state in Ukraine is offered.

It is established that there is a change in the paradigm of perception of the state role from monopolistic to service in Ukraine, which is manifested in the approximation to the consumer the process of social functions implementation. The importance of inter-budgetary redistribution in financing the state social functions as a source of ensuring the implementation of state goals, the implementation of which is entrusted to local governments and helps to ensure timely and fair distribution of budget services among their consumers within all administrative-territorial units is substantiated. A set of arguments for strengthening the role of intergovernmental transfers in the implementation of social functions of the state and improving their quality.

The methodological approach to calculation the amount of budget financing for the state social functions is improved. It is based on building a dynamic model for the shares of the consolidated budget per consumer of services in education, health, spiritual and physical development, social protection and social security, as well as analysis of time series on the number of consumers and the amount of budget expenditures, the use of which allows to establish the optimal distribution of budget funds to maximize GDP per capita. According to the results of the analysis based on the mathematical model, according to a number of dynamics, the forecast indicators of the model, the expected share of consolidated budget expenditures per 1 consumer for the social functions of the state for 2024 are calculated. It is proved that despite the normalized share of budget expenditures per consumer, the distribution of expenditures between social functions of the state in nominal and percentage terms will change depending on the expected number of consumers of budget services in social protection and social security, education, health care, and spiritual and physical development. The optimal shares of expenditures per consumer of budget services on social functions of the state are proposed, which will increase GDP per capita compared to the forecasted level

under constant conditions in the structure of expenditures on social functions of the state in Ukraine.

The prospects of enactment the law «On social entrepreneurship» as a direction of improving the institutional support for the implementation of state social functions in Ukraine are proved. A scientific approach to the provision of state-guaranteed social services in Ukraine is proposed, which consists in revising the structure of expenditures on the state social functions and mechanisms for generating revenue to provide them in order to introduce the concept of universal basic income, the introduction of which will help to overcome fragmentation and gap in the budget financing of state-guaranteed social services to the population.

The level of the gap between the subsistence level and GDP per capita, which allows the implementation of the concept, is calculated. As a result of forecasting the expected level of subsistence level and GDP per capita, the optimal time to start implementing the concept of unconditional basic income in Ukraine is justified.

Key words: the universal basic income, budget financing, state social functions, government budget expenditures, financial support, education, health care, social protection and social security, spiritual and physical development.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА

Наукові праці, які відображають основні наукові результати дисертації

1. Лантух К. О. Особливості бюджетного фінансування соціальних функцій держави на сучасному етапі розвитку України. *Бізнес інформ*. 2018. № 10. С. 247–254.

2. Лантух К. О. Бюджетне фінансування освіти в Україні: сутність, проблеми і перспективи. *Prešovská univerzita v Prešove*: Vzdelávanie a spoločnosť IV. Medzinárodný nekonferenčný zborník. 2019. С. 335–343.

3. Лантух К. О. Підходи та методи фінансування культури та мистецтва: світовий досвід і перспективи для України. *Вчені записки*

Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Економіка і управління: науковий журнал. 2019. № 4, т. 30 (69). Ч. 2. С. 123–130. DOI: https://doi.org/10.32838/2523-4803/69-4-46

4. Лантух К. О. Бюджетне фінансування соціальних функцій держави: сутність, значення та складові. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка» : науковий журнал. Острог : Вид-во НаУОА, грудень 2019. № 15(43). С. 108–112. DOI: 10.25264/2311-5149-2019-15(43)-108-112

5. Лантух К.О. Бюджетне фінансування видатків на охорону здоров'я: сучасний стан та тенденції розвитку. *Економічний вісник.* Серія: фінанси, облік, оподаткування. : науковий фаховий журнал. Ірпінь: Університет державної фіскальної служби України, 2020. Вип.4. С. 88-95. DOI 10.33244/2617-5932.4.2020.88-95

6. Роль бюджетних інструментів у забезпеченні регіонального розвитку. Особливості соціально-економічного поступу національної економіки в умовах інформаційно-технологічних викликів: колективна монографія / За наук. ред. Квасній Л.Г., Татомир І.Л. – Трускавець : Посвіт, 2020. 338 с. (Лантух К.О., підрозділ 1.3).

7. Ефективність бюджетних інструментів регіонального розвитку. Фінансові інструменти регіонального розвитку в Україні в умовах децентралізації: колективна монографія / За загальною редакцією к.е.н., доцента М.Д. Бедринець. – Ірпінь: Університет ДФС України, 2021. 318 с. (Лантух К.О., підрозділ 3.3).

8. Yahelska, K., Tropina, V., Khomutenko, A., Petlenko, Y., Lantukh, K., Kryhan, Y. Comparative analysis of methods for forecasting budget indicators. Estudios de economía aplicada. 2021. Vol. 39, No 3, pp.12. DOI: http://dx.doi.org/10.25115/eea.v39i3.4521 (Scopus).

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

1. Лантух К.О. Особливості бюджетного фінансування соціальних функцій держави в Україні. *Модернізація публічних фінансів: стан та виклики сьогодення:* Збірник Міжнародної науково-практичної конференції. Київ, 13 березеня, 2018. С.100-102.

2. Lantukh K, Essence of the economic system as a structure of budgetary expenditure of social functions of the state. *Information society: economic and legal aspects of development*: 17th all ukrainian scientific and practical conference for students and cadets. Kyiv, 2018. P. 97-99.

3. Лантух К.О. Основні тенденції та наслідки соціально-економічного розвитку за умов кризових явищ. Економічний розвиток: теорія, методологія, управління [матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції]. — Nemoros s.r.o., - Prague, - 2018. С. 219-221.

4. Лантух К.О. Теоретичні засади та сутність бюджетного фінансування. Сучасний стан та перспективи розвитку економіки, обліку, менеджменту, фінансів та права: збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції (Полтава, 26 січня 2019 р.): у 7 ч. С. 28-29.

5. Lantukh K, National identity as a crisis challenge for immigrants from the east of Ukraine. International Scientific Conference Scientific Development of New Eastern Europe: Conference Proceedings, Riga, Latvia: Baltija Publishing. Part I, April 6th, 2019. P. 192-195. DOI: https://doi.org/10.30525/978-9934-571-89-3_1

6. Лантух К.О. Складові системи соціального захисту населення. Стратегія і практика інноваційного розвитку фінансового сектору України: Збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції (20-22 березня 2019 р.). – Ірпінь: Університет ДФС України, 2019. С. 141-142.

7. Лантух К.О. Особливості бюджетного фінансування соціальної функції держави та методи його планування. Теорія та практика управління розвитком економіки: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (10 жовтня 2019 р.; м. Київ) / Відпов. за вип. С. Остапчук. К.: ТОВ «ВІПО», 2019. С. 193-195.

8. Lantukh K, Essence and intercommunication of budget and financing of social function of the state. Proceedings of the 1st International Symposium on Intellectual Economics, Management and Education, September 20, 2019. Vilnius: Vilnius Gediminas Technical University, 2019. P. 151-153.

9. Лантух К.О. Роль податкової реформи у реалізації ефективної бюджетно-податкової політики держави. Управління публічними фінансами та проблеми забезпечення національної економічної безпеки: збірник тез Податкового конгресу (м. Ірпінь, 12 грудня 2019 р.). Ірпінь: Університет ДФС України, 2019. С. 175-178.

10. Лантух К.О. Budgetary instruments of regional development in Ukraine. Стратегія і практика інноваційного розвитку фінансового сектору України: зб. Матеріалів ІІІ Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Ірпінь, 26-27 березня 2020 р.). Університет ДФС України, Ірпінь, 2020. С. 163-165.

11. Лантух К.О. Пріоритети бюджетного фінансування соціальних послуг в Україні. Innovative Educational Technologies: European Experience and its Application in Training in Economics and Management. – Internship. – Riga: Baltic Research Institute of Transformation Economic Area Problems, July 20 to August 7, 2020. С.88-91.

12. Лантух К.О. Забезпечення соціальних функцій держави на основі досвіду країн ЄС в період пандемії. Стратегія і практика інноваційного розвитку фінансового сектору України: зб. матеріалів IV Міжнародній наук.-практ. конф. (м. Ірпінь, 25-26 березня, 2021 р.). Університет ДФС України, Ірпінь, 2021. С. 56-58.